

Kv Professorn 1 Sigtuna 2003

Anders Wikström

Rapport Antikvarisk kontroll

Kv Professorn 1 Sigtuna 2003

Anders Wikström

Meddelanden och Rapporter från Sigtuna Museum nr 6

Sigtuna Museum

Stora Gatan 55
193 30 Sigtuna

sigtunamuseum@sigtuna.se
www.sigtuna.se/museer

Produktion: Sigtuna Museum

- © Text: Anders Wikström
- © Kartor: Anders Wikström
förutom sidan 4: Sigtuna Kommun
- © Foto: Anders Wikström
- © Formgivning: Jacques Vincent

Tryck : Sigtuna 2003

ISSN : 1401 - 4645
ISBN : 91 - 971128 - 2 - 8

Innehåll

Inledning
5

Resultat
7

Lagerbeskrivning
10

Administrativa uppgifter
12

Orienteringskarta med schaktets placering i staden.

Inledning

Med anledning av byggnation av en trappa ner till källaren i Gröna Ladan utfördes en antikvarisk kontroll. Gröna Ladan ligger i kvarteret Professorn 1 i Sigtuna. Trappan byggdes i samband med uppförandet av en ny fastighet i nämnda kvarter längs med Stora Gatan. Inför nybyggnationen utfördes en arkeologisk undersökning 1999-2000 som omfattade 260 kvm och 2,8 meter tjocka kulturlager. Längs sidorna på den angränsande fastigheten Gröna Ladan grävdes dräneringsrör ner på 1970-talet. Schaktet var upp till 2 meter brett men ingen dokumentation finns från exploateringen. Nedgrävningen för den aktuella trappan gjordes i de redan befintliga dräneringsschakten. Det arkeologiska arbetet gick därför ut på att övervaka schaktningsarbetet i det gamla dräneringsschaktet och att därefter dokumentera eventuella intakta schaktväggar.

Figur 1. Den aktuella undersökningen för denna rapport är markerad med rött. Den gula markeringen är en undersökning i kvarteret Professorn 1 som utfördes 1999-2000.

Syftet med rapporten är att redovisa resultaten från den antikvariska kontrollen. Tiden för denna rapport medger inte jämförelser med resultaten från

den arkeologiska undersökningen Professorn 1, 1999-2000. Istället kommer resultaten från den antikvariska kontrollen analyseras och användas i rapporten för den stora undersökningen.

Till höger i bilden syns Gröna Ladan och rakt fram i bakgrunden syns det nybyggda huset i kvarteret Professorn 1. Framför huset ligger schaktet, som är övertäckt med ett tak.

Resultat

Schaktet var placerat i vinkel mellan Gröna Ladan och den nyuppförda fastigheten och var ca 10 kvm stort med långsidan mot Gröna Ladan (fig.1). Schaktningsarbetet utfördes den 11 december 2002 och rensning av och ritning av profiler utfördes den 21 resp. den 27 januari 2003. Vid schaktningsarbetet framgick att den ursprungliga nedgrävningen för dräneringsrören inte nådde ner till steril glacial lera, det återstod ett ca 0,35 meter tjockt kulturlager. Med tanke på att man ska bygga en trappa i betong ovanpå dessa kulturlager finns det en risk att de kommer att torka ur och brytas ned. Kulturlagren innehöll också information som kunde vara värdefulla komplement till resultaten från undersökningen Professorn 1, 1999-2000. Därför gjordes en ny kostnadsberäkning och ett förslag på en arkeologisk undersökning av kulturlagren skickades till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen ansåg dock, med utgångspunkt i bevarandaspekten, att en arkeologisk undersökning inte var skäligen. Schaktet dokumenterades därför enbart via ritning av schaktväggarna.

Under jul och nyår låg schaktet under tak och schaktväggarna hade isolerats med betongmattor. Trots det hade tjälen lagt sig på schaktväggarna. Därför tinades schaktet upp med en värmefläkt under en veckas tid i januari.

Profilen

Av schaktets fyra väggar var det bara på den Ö som kulturlager fanns synliga. Den N delen av profilen bestod av en stor nedgrävning som troligtvis var rester efter dräneringsschaktet runt Gröna Ladan (Lager 58 på profilirritningen). I den resterande delen fanns rester efter ett antal hus och delar av tvärgående passager eller dropprum längst ned mot S (fig.3). Profilen var 5,4 meter lång och 2,2 meter hög. Eftersom det fanns ytterligare kulturlager i botten av schaktet togs också två provrutor upp för att klargöra den totala tjockleken på kulturlagren. Båda var ca 0,4 meter breda och förlades vid 1 respektive 3 meter. Totalt blev profilen därmed 2,6 meter hög.

För att avgöra hur många olika faser av hus som kunde iakttas i profilen räknades antalet brand- och lerlager (fig.3). De lager som tolkades som brandlager utgjordes av röda eller orangefärgade, sandiga lager med inslag av kol och de lager som till största delen bestod av kol med inslag av aska. De röda eller orangefärgade lagren utgör troligtvis rester efter nedbrunna torvtak. Lerlagren tolkades som lergolv, vilket oftast brukar visa sig vara fallet vid arkeologiska undersökningar i plan i Sigtuna. Brand- och lerlagren kan därför användas som fasbryt, samt att de är relativt distinkta till sin karaktär och därmed lätta att tolka. Övriga lager som till största delen består av bruna mot svartbruna lager med varierande grad av organiskt innehåll har inte använts. Ofta är denna typ av kulturlager svårtolkade och kontaktytorna kan vara mycket diffusa. Att i profil skilja på t ex lager som har avsattas inomhus eller utomhus kan därför vara näst intill omöjligt.

Totalt fanns 10 röda eller orangefärgade lager (Lager 8, 16, 20, 22, 24, 28, 31, 39, 44 och 49), 2 kollager (Lager 54 och 59), 9 tydliga lerlager (4, 10, 13, 17, 40, 45, 47, 51 och 55) och 2 lager med högt innehåll av lera men blandat med organiskt material (Lager 23 och 35). Med utgångspunkt i att varje lergolv (lerlager) representerar början på en fas och att brandlager representerar slutet på en fas framträder totalt 13 faser. Erfarenhetsmässigt har det dock ofta visat sig att profiler endast ger en grov uppfattning om strukturen på kulturlagren. Undersökningar i plan genererar överlag mer faser än profiler visar. Därför finns det troligtvis fler faser än de 13 som syns i profilen.

Figur 2: Schematisk modell av de medeltida husens placering i kvarteret Professorn 1. Modellen är inte baserad på någon enskild tidpunkt utan skall mer ses som ett exempel på husens placering i kvarteret. Totalt består modellen av tre stadsgårdar, men endast husen närmast gatan har visats. Längre ner på tomten finns troligtvis ytterligare hus som tillhör den medeltida stadsgården.

I minst två av faserna fanns rester efter härdar. Den ena bestod av tjocka hårt brända lerlager, grus och skörbränd sten (Lager 42 och 43). Troligtvis var detta rester efter en raserad kupolugn som legat i det SV hörnet av ett hus. Den andra bestod av enstaka utspridda stenar med lite rester efter kol och aska

(Lager 53 och 56). I vilket hörn denna härd var placerad var svårt att avgöra, men med tanke på de spridda resterna kan härden ha varit placerad i det SÖ hörnet av ett hus.

Vid den omfattande arkeologiska undersökningen Professorn 1, 1999-2000 framkom i den södra delen av schaktet delar av hus som fortsatte in i schaktväggen (fig.2). De hus som kunde iaktas i den nu aktuella profilen utgjorde därmed fortsättningen på dessa hus. Som nämnts tidigare fanns också rester efter tvärgående passager mot den S delen av det aktuella schaktet. I kombination med resultaten från dessa båda undersökningar borde därför husens längd och funktion gå att avgöra. Detta arbete ligger dock utanför kostnadsramen för denna rapport.

Slutligen kunde också rester efter ett flätverksstaket i NV – SO riktning iaktas i botten på schaktet, men inte i schaktväggen. SV om flätverksstaketet fanns bruna, mycket feta lager med mycket organiskt material. Liknande lager grävdes också vid undersökningen Professorn 1, 1999-2000. Dessa lager tolkades som avsatta lager i en passage. Passagen omgärdades på båda sidor av flätverksstaket. Vid en arkeologisk undersökning som utfördes 1926 innan Gröna ladan byggdes iaktogs också flätverksstaket (SR 57). Dessa låg parallellt med den NÖ schaktväggen. Flätverksstaket och de avsatta passagelagren som kunde iaktas vid den nu aktuella undersökningen bör därför vara fortsättningen på dessa.

Lagerbeskrivning

1. Blågrå lera. Mycket kompakt och delvis varvig. Glacial lera.
2. Gråbrun mot grå sand med inblandning av lera och lite humus.
3. Brunt, kompakt och fett lager med en del organiskt innehåll.
4. Grått lager med fläckvis innehåll av lera med inblandning av organiskt material.
5. Gråbrunt något organiskt lager med inslag av lera.
6. Nedgrävning ner till den glaciala leran. Inga rester efter någon stolpe fanns. Troligtvis var det dock ett stolphål.
7. Brunt, kompakt och fett lager med en hel del organiskt material och inslag av lera.
8. Orangevärgat sandigt lager med inslag av kol.
9. Tunt brunt, något organiskt lager.
10. Grått kompakt lerlager.
11. Brunt mot brunsvart, kompakt, organiskt lager.
12. Brunt något poröst lager med kraftigt inslag av organiskt material som kvistar och träbitar. Svårt att avgränsa från lager 15.
13. Grått mot brungrått lerlager med inslag av organiskt material.
14. Brunt, kompakt lager med otydlig avgränsning mot lager 15.
15. Brunt, poröst lager med en hel del kvistar och trä.
16. Orangevärgat, sandigt lager med en hel del bitar av kol. Verkade omrört.
17. Grått, kompakt lerlager med inslag av organiskt material.
18. Brunt mot brunsvart något poröst lager med en hel del organiskt material.
19. Brunt mot gulbrunt, poröst lager med inslag av lerfläckar och mycket trärester.
20. Orangevärgat, sandigt lager med enstaka bitar av kol.
21. Brunt, kompakt, organiskt lager.
22. Orangevärgat mot rött, sandigt lager med en hel del kolbitar. Verkade omrört.
23. Brungrått lager med en blandning av organiskt material och lera. Ganska kompakt.
24. Orangevärgat, sandigt lager med kol. Omrört.
25. Brunt, poröst och fett lager med en hel del kvistar och träbitar. Verkade omrört.
26. Brunt mot gulbrunt, poröst lager med inslag av organiskt material och sten. Raseringslager.
27. Brunt mot rödbrunt, kompakt lager.
28. Tunt, orangevärgat, sandigt lager.
29. Brunt poröst lager med karaktär av gödsel.
30. Svart mot gråsvart lager med aska och kol.
31. Rödbrunt, sandigt lager med inslag av kol och skörbrända stenar hopblandat med lager med mer organiskt innehåll.
32. Brunt, något kompakt lager med många enskilda tunna trälinser och träflis.
33. Brungrått, fett lager med organiskt innehåll.
34. Gulbrunt poröst lager.
35. Rödbrunt, fett och "lerigt" lager med högt organiskt innehåll.
36. Brungrått, fett lager.
37. Brunt, omrört, något kompakt lager med mycket småsten och grus. Raseringslager.
38. Grått, kompakt och hårt bränt lerlager.
39. Orangevärgat, sandigt lager med en hel del skörbrända stenar.
40. Grått, kompakt lerlager.
41. Grått och sandigt lager med mycket aska.
42. Grått mot gråbrunt lager med en hel del sten och hårt bränd lera.
43. Som lager 42 men mer omrört.
44. Orangevärgat, sandigt lager med inslag av kol.
45. Tunt, grått lerlager.
46. Brunt, ganska poröst och "torrt" lager med inslag av organiskt material och mot botten mer inslag av kolbitar.
47. Grått, kompakt lerlager.
48. Brunt mot gulbrunt, poröst lager med en hel del organiskt material.
49. Orangevärgat, sandigt lager med mycket kol. Omrört.
50. Brunt ganska kompakt lager, ganska "torrt".
51. Tunt, grått lerlager med inslag av organiskt material.
52. Brunt mot brunsvart lager. Ganska "torrt" och med inslag av kol.
53. Gråsvart lager med en del lera och inslag av kol.
54. Svart, poröst lager med en hel del kol och enstaka skörbrända stenar.
55. Grått, kompakt lerlager.
56. Brunt, något poröst och "torrt" lager.
57. Gråsvart lager med en del kol
58. Gulbrunt poröst lager med inslag av tegefflis.
59. Nedgrävning som var fyllt med recent material.
60. Gulbrunt poröst lager med en hel del recent material som tegel, kapslyer och liknade.
61. Asfalt.
62. Gulbrunt lager med en hel del skörbrända stenar och hårt bränd lera. Raseringslager.

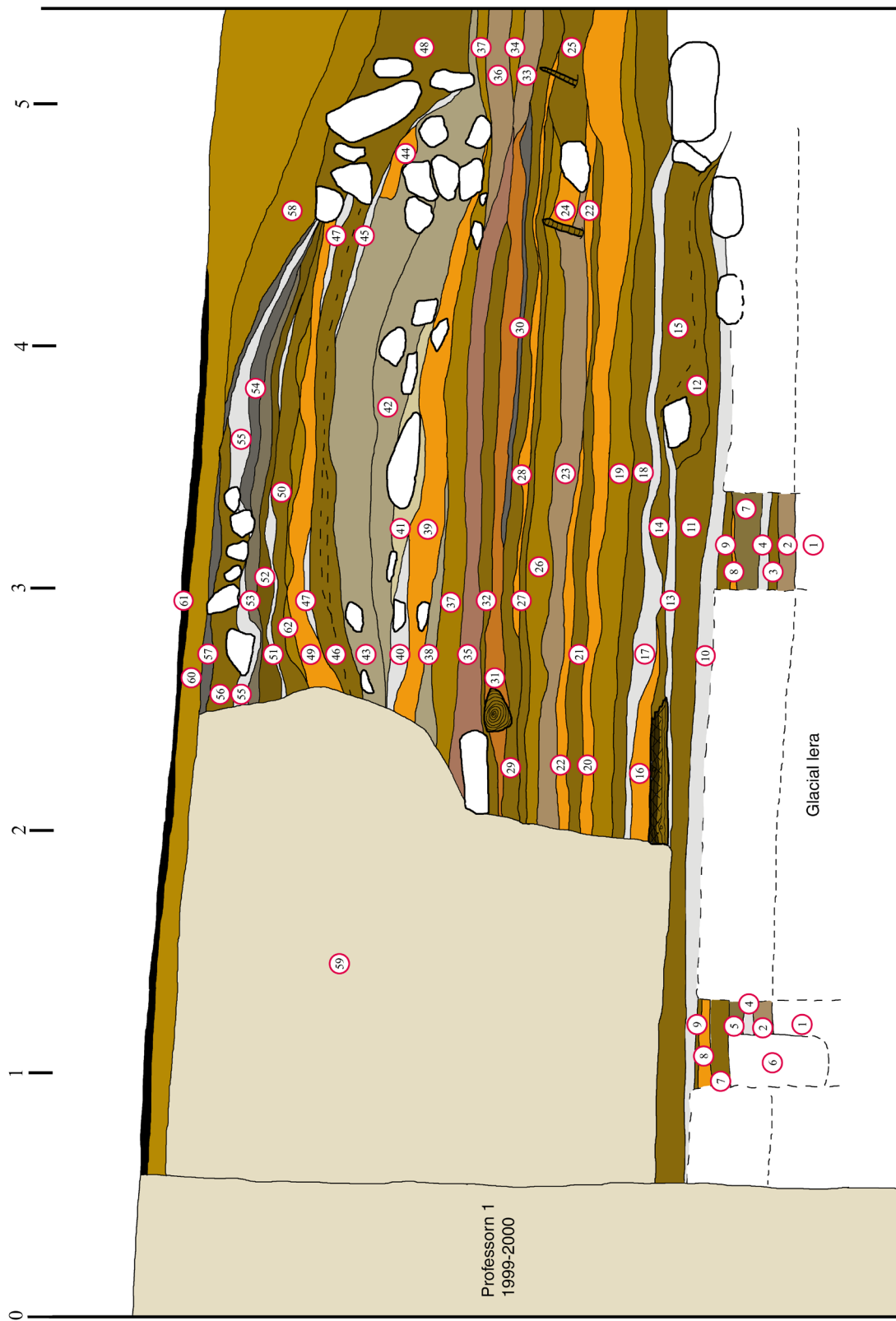

Fig. 3: Profilering över den östra schaktväggen

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 2021-0286637
Uppdragsgivare: Gröna Ladan AB
Kvarter/område: Professorn 1
Socken: Sigtuna
Landskap: Uppland
Ek kartblad: 118 21 Sigtuna
Typ av undersökning: Antikvarisk kontroll
Fältarbetstid: 2003-01-21 och 01-27
Fältarbetspersonal: Anders Wikström
Rapportarbete: Anders Wikström

Dokumentation: 1 schaktplan, 1 profilritning, 12 digitala bilder

Sigtuna Museum

Stora Gatan 55
193 30 Sigtuna.

tel.: 08 - 597 838 70, fax.: 08 - 597 838 83.
e-postadress: anders.wikstrom@sigtuna.se